

АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ АПН УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

8.015.31(082)
81

СУЧАСНА ОСВІТА ТВОРЧО ОБДАРОВАНОЇ МОЛОДІ: ІДЕЇ, ТЕХНОЛОГІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції
16–18 квітня 2008 року

Київ-Кривий Ріг – 2008

ПРОЕКТУВАННЯ СИСТЕМ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Рейзенкінд Т. Й., Бережанська Д. Г.

Криворізький державний педагогічний університет, Україна

Проблема дослідження. Перетворення сучасного суспільства України, її інтеграція у спільний освітній і науковий простір Європи на заходах неперервної освіти, глобалізації, модернізації, універсалізації, інформаційної технологізації потребує формування фахівця нової формації, який відповідає вимогам високого рівня освіченості, культури, професіоналізму. Це вимагає філософського, культурологічного, психолого-педагогічного, конкретно-предметного наукового переосмислення ціннісних орієнтирів. У Законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, Національній доктрині розвитку освіти “Державній програмі “Вчитель”, Болонській декларації наголошується на культуроцентричності, збереженні і примноженні національних виховних традицій, розвитку творчої особистості, гуманізації освіти, формуванні потреби до постійного навчання, мотивованого залучення студентів до навчання, сприянні підвищенню привабливості та конкурентоспроможності Європейського простору вищої освіти для інших регіонів світу (зокрема аспекти транснаціональної освіти).

У реалізації завдань гуманістичної трансформації освітньої парадигми пріоритетна роль належить учителям мистецьких дисциплін, який передусім поєднує в собі риси педагога і психолога, філософа, мистецтвознавця, культуролога і естета. Він покликаний наповнити життєдіяльність школярів образами мистецтва, їх красою, формувати погляди на різні явища природи, свідомість та самосвідомість, забезпечувати духовне становлення особистості та її духовний розвиток.

У цьому контексті здійснюється аналіз підготовки вчителів до використання інноваційних технологій, у тому числі технологій креативного розвитку особистості (С. Конновець, А. Ліненко, В. Лузик, В. Романець та ін.).

У лабораторії мистецтва Інституту педагогічної освіти та спеціальних кафедр педагогічних університетів, інститутів мистецтв при універси-

методах розглядаються окремі аспекти фахової, психолого-педагогічної, методичної підготовки вчителів мистецьких дисциплін різних рівнів підготовки: бакалаврів, спеціалістів, магістрів (О. Алексюк, О. Ляшенко, Н. Мозгальова, О. Отич, Г. Падалка, О. Реброва, С. Соломаха, О. Шевнюк, О. Щолокова та ін.). У працях вказаних авторів наголошується на доцільності врахування основних положень гуманістичного спрямування досягнення мистецтва; врахування національних засад художнього розвитку особистості, ситуалізації особистісно-індивідуального підходу мистецького навчання; впровадження поліхудожнього контексту фахової мистецької освіти, орієнтованої на вирішення творчих завдань.

Аналіз інтегративних програм дозволяє констатувати, що в основі теоретико-методологічних засад професійної підготовки вчителя мистецьких дисциплін покладений синтез мистецтва як методологічний принцип формування і розвитку мистецької свідомості. Застосування різних видів мистецтва впливає на оригінальність формування художнього образу і якість викладання дисциплін художньо-естетичного циклу та розвиток духовності студентів.

Водночас пріоритетною рисою сучасної музичної освіти гуманістичного спрямування визначається інтегративність, яка передбачає цілісне залучення учнівської молоді до мистецтва, її сутність полягає у забезпеченні цілісності уявлень про мистецтво та його різносторонні багатоаспектні вікові можливості. Такий підхід об'єднує всі спектри художньої діяльності не на основі простої суми мистецтва, а завдяки взаємодії різних сторін та аспектів. Розуміння творів при цьому відбувається залежно від художньо-творчих нахилів учнів та розвиненості фантазії та уяви – механізмів художньої діяльності, провідних якостей внутрішнього прояву особистості.

Як показує аналіз наукових досліджень нині педагогічні університети, орієнтовані на впровадження інноваційних технологій. Водночас у процесі професійної підготовки вчителя мистецьких дисциплін існує низка невідповідностей, що потребує вивчення з точки зору теорії та практики. Зокрема, є необхідним розв'язання суперечностей між:

- потребою в соціокультурних перетвореннях в Україні і перевагою традиційних моделей професійної підготовки вчителя;
- соціальними потребами оновлення змісту, структури, форми, методів, принципів системи професійної підготовки вчителя з урахуван-

ням вимог інтегративно-творчого підходу до змісту середньої освіти, науковим обґрунтуванням окремих аспектів підготовки студентів і недостатньою дослідженістю загальнотеоретичних і методичних основ фахової підготовки вчителів мистецтва;

– потребами загальноосвітніх навчальних закладів у підвищенні якості професійної підготовки вчителя мистецьких дисциплін в умовах орієнтації на творчу діяльність майбутнього фахівця.

Необхідність розв'язання означених суперечностей, об'єктивна потреба і соціальна значущість якісної підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін, що адекватна вимогам сучасності, недостатня теоретична і практична розробленість проблемивзаємозв'язку фахової, психолого-педагогічної, науково-дослідницької, художньо-творчої діяльності, педагогічних технологій з метою формування особистості педагога у контексті інтегративного підходу до пізнання, глобалізації, модернізації та гуманізації суспільства і водночас примноження набутків національної педагогіки зумовлюють актуальність обраної теми, що спрямована на пошук шляхів проектування сучасних систем творчого розвитку особистості.

Аналіз результатів сучасних досліджень. Результативність професійної підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін визначається організацією навчання студентів як цілісної, динамічної, відкритої, поліфонічної системи та педагогічно обґрунтованим керівництвом викладачів дисциплін гуманітарного циклу, психолого-педагогічних, мистецтвознавчих, професійних та спеціальних дисциплін. Кожен цикл навчальних курсів є комплексом множин, який впливає на засвоєння спеціальних професійних знань, умінь, навичок, формування рефлексії та розвиток певних здібностей. Основоположним функціональним компонентом професійної підготовки вчителя та головним інструментом реалізації комплексу множин у підсистемі професійної підготовки вчителів є ціннісне відношення до мови мистецтва. Тому формування та розвиток розуміння текстів культури в єдності творчо-когнітивних та емоційних конструктів, створення власних суджень і імпровізацій в процесі навчання сприяє розвитку та вдосконаленню цих показників підготовки і саме цьому має приділятися головна увага.

Осмислення сутності теорії та практики пізнання є складним динамічним процесом, який інтегрує різні види мистецької діяльності. Цілісна

особистість включається в усі види та форми цієї діяльності. Цим зумовлена необхідність удосконалення сучасної освіти гуманістичного спрямування у підготовці вчителя мистецьких дисциплін, складовою якої є інтегративність. Вона полягає у забезпеченні цілісності про мистецтво та його різносторонні, багатоаспектні виховні можливості [4].

Метою дослідження є виокремлення та обґрунтування шляхів вдосконалення формування готовності учнівської молоді до творчої діяльності в умовах орієнтованих на проектування розвитку творчості вчителя мистецьких дисциплін.

Одержані результати. У зв'язку з викладеним ми враховували наступні чинники. Професійна підготовка вчителя засобами мистецтва визначається не лише закономірностями культури, а й філософії, психології, дидактики та методики. Філософські знання сприяють формуванню потреб до самовизначення через дослідження взаємозв'язків різноманітних смислів за допомогою порівняльних поглядів різних мислителів на філософічність як складову художнього образу, визначення закономірностей творчості в глобальному контексті, який задає інформаційно-ентропійна теорія. Вона зумовлена тенденцією інтеграції часткових наукових знань у примноженні смислів про закономірності особистості як системи, що підпорядковується універсальним принципам формування й існування складних систем, здатних до самоорганізації (синергетика). Інформаційно-ентропійна теорія взаємодіє з інформаційною теорією, яка сприяє осмисленню майбутнім фахівцем закономірностей творчості у єдності виокремлення конструктивних структур творів мистецтва і ймовірно-статистичних методах аналізу художніх творів. Це сприяє більш активному використанню вчителем методів порівняльного аналізу та впливає на активність науково-дослідницької діяльності.

Психологічні знання сприяють досягненню рівня осмислення принципів роботи внутрішніх механізмів суб'єкта, що керують творчою діяльністю і підвищують її продуктивність, визначенню мотиваційно-смыслових пріоритетів, аксіологічних орієнтирів, критеріїв професійної компетентності, рефлексії, які впливають на пошук знаходження нових рішень, гіпотез, орієнтованих на вдосконалення професійної діяльності, осмисленню суті інтеграції як методологічного принципу формування і розвитку творчих здібностей особистості в процесі навчання та виховання.

Рівень досягнення якісної підготовки вчителя значною мірою залежить від єдності професійної та поліхудожньої діяльності (музика, література, поезія, театр, образотворче мистецтво, кіно). Удосконалення творчих здібностей вчителя реалізується за умови інтеграції, яка ґрунтується на положеннях синергетики – теорії самоорганізації, з урахуванням парадигмальних змін науки, формування аксіологічного поля пізнання та визначення основ забезпечення єдності наукових, художніх, культурологічних знань на різних рівнях інтеграції та їх реалізації у різних формах діяльності. Цим і зумовлена потреба поєднання професійного і поліхудожнього навчання шляхом цілеспрямованого оволодіння змісту навчальних дисциплін та спецкурсів, які пропонуємо назвати: “Інтеграція мистецтв у контексті професійної підготовки вчителя мистецьких дисциплін” [2].

Для оптимального засвоєння студентами змісту навчання доцільно застосовувати інтегративні технології професійної підготовки вчителя поліхудожнього профілю, які передбачають використання системи методів і прийомів навчання, серед яких метод пізнання аксіологічних цінностей текстів культури на основі їх інтеграції і цілісного впливу на сприйняття; сугестивно-кібернетичний метод, який забезпечує багаторівневий вплив на внутрішній світ особистості; метод сфокусованої символіки, що дозволяє зрозуміти мовні коди глибинних зв'язків текстів культури; метод аналогій, який забезпечує осмислення подібності на основі художніх синестезій, метод аудіовізуальний, який реалізується у формі аудіовізуальних курсів, електронних підручників, комп'ютерних тестових завдань, тренінгів та практичних посібників для індивідуального та дистанційного навчання [3].

Висновки. Проведений дослідницький екскурс дозволив нам зробити такі висновки:

- сучасність вимагає від вчителя перегляду можливостей проектування таких систем, які б забезпечували розвиток особистості у контексті сучасних вимог розбудови суспільства та перегляду теорій, які складають методологічну основу для усвідомлення сутності творчої діяльності;

- підготовка до творчої діяльності є складним динамічним показником, який ґрунтується на єдності творчо-когнітивних смислів та емоційно-образної сфери;

– проекція творчого розвитку особистості повинна ґрунтуватися на взаємодії теоретичних знань та формуванні емоційно-образної сфери особистості.

Останнє складає сутність абсорбційної моделі, яка формується нині в умовах приєднання до Болонського процесу [1], тому **подальша перспектива** нашого дослідження базується на розвитку процесуальної моделі медіа культури зумовленої особливостями мови мистецтва.

Література

1. Найдьонова Л. А. Перспективи розвитку медіа освіти в контексті Болонського процесу: Процесуальна модель медіа культури // Вища освіта України. Теоретичний та науково-методичний часопис. Додаток 3. – 2007. – С. 161.

2. Поплавская Т. Н. Постмодерн и сознание «Нью Эйдж» // Актуальні проблеми духовності: Збірник наукових праць / Відп. ред. Я. В. Шрамко. – Вип. 7. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2006. – С. 371–379.

3. Рейзенкінд Т. Й. Методологічні засади пізнавальної діяльності в процесі викладання мистецьких дисциплін // Актуальні проблеми духовності: Збірник наукових праць / Відп. ред. Я. В. Шрамко. – Вип. 7. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2006. – С. 259.

4. Щолокова О. П. Інтегрований курс “Мистецтво” у початковій школі як чинник освітніх інновацій // Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць / Ред. кол. О. П. Щолокова та інші. – К. : НПУ, 2003. – Вип. 4. – С. 118.